

Svartbagen (*Larus marinus* L.) i Danmark

En undersøgelse baseret på ringmærkninger af skandinaviske Svartbage

Af

BERTEL BRUUN

With a Summary in English: The Great Black-Backed Gull (Larus marinus L.) in Denmark.

Siden 1930, da Svartbagen blev fundet ynglende på Knotterne, er arten taget til i antal herhjemme. Dels yngler der nu ret mange par i Læsøområdet og på Samsø et enkelt par siden ca. 1940, dels er den i 1954 fundet ynglende på Saltholm, og senere på Hirsholmene og på Agersø ved Skælskør. På de sidstnævnte 3 lokaliteter drejer det sig dog kun om ganske enkelte par.

Mange fugle er blevet ringmærket, og der foreligger nu ialt 77 genmeldinger af danske ynglefugle. Dette danske ringmærkningsmateriale er venligst stillet til

rådighed af Zoologisk Museum i København.

I det følgende vil resultaterne af de danske ringmærkninger blive gennemgået, og samtidig udenlandske ringfund her fra landet, d. v. s. norske, svenske og finske Svartbage genfundne her. Jeg vil takke N. O. PREUSS for at have været mig behjælpelig med at finde frem til de ringfund, der ikke er offentliggjort i E. ADELHOLTS rapport. Desuden vil jeg takke A. NØRREVANG for at have gjort mig opmærksom på af mig tidligere ukendt litteratur.

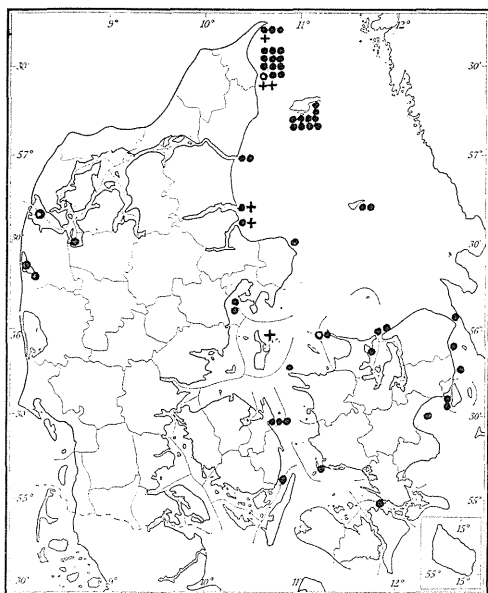
GENMELDINGER AF DANSKE FUGLE

Der foreligger ialt 77 genmeldinger af danske fugle (genmeldinger af ungfugle fra før 1. sept. i ringmærkningsåret er udelukket af undersøgelsen), hvoraf de 63 er fra Danmark, 5 fra Norge, 4 fra Sverige, 5 fra Holland, 1 fra Belgien og 1 fra England. Den nærmere fordeling af genfangststederne og de genfangne fugles alder ses på kort 1.

Alle fugle med undtagelse af 2 er ringmærket i Læsøområdet. 1 er ringmærket på Hirsholmene (genfundet Kristiansand, Norge nov. samme år) og 1 fra Saltholm (genfundet samme sted aug. samme år).

Aldersfordelingen af de genmeldte fug-

le er: 80 % 1-årige, 9 % 2-årige, 4 % 3-årige og 7 % mere end 3 år. 1ste år regnet fra 1. sept. til 1. aug., de følgende år fra 1. aug. til 1. aug. Denne fordeling er ret forskellig fra den aldersfordeling PALUDAN (1951) fandt for Sølvmåger (*Larus argentatus* Pont.), hvilken var henholdsvis 62 %, 8 %, 6 % og 24 %. Sammenholdt med den nedennævnte aldersfordeling for de samlede norske genmeldinger kunne dette tyde på at Svartbagens mortalitet i både Danmark og Norge er større end de danske Sølvmågers. Mortaliteten synes mere lig den HICKEY (1952) fandt for amerikanske sølvmåger og den



Kort 1. Genfangster i Danmark af i Danmark ringmærkede Svartbage. ● = 1 år gl., + = 1—2 år gl., ○ = 2—3 år gl., x = ≥ 3 år gl.
 Map 1. Recoveries in Denmark of Great Black-backed Gulls ringed in Denmark. ● = 0—1 year old, + = 1—2 years old, ○ = 2—3 years old, x = ≥ 3 years old.

OLSSON (1958) fandt for den fenno-skandinaviske population af sølvmåger.

De fleste fugle er gemeldt fra aug. til nov., begge måneder inclusive, men

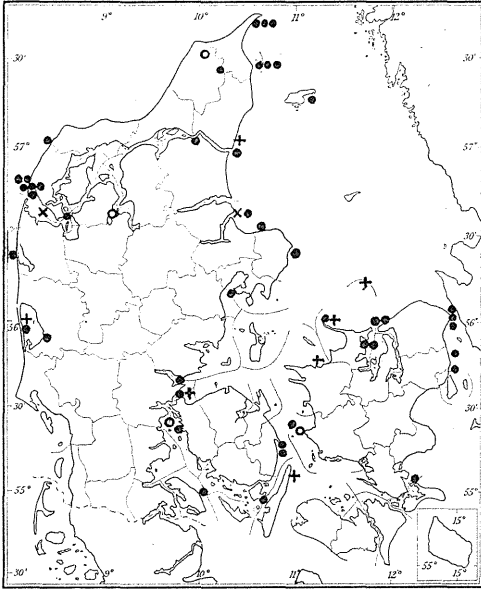
der foreligger ringfund fra hele året herhjemme. Af udenlandsfundene er det af særlig interesse, at hele 3 yngledygtige fugle er genfundet i Sverrig (2 i apr., 1 i aug.). De 2 aprilsfund kunne tyde på, at der finder en blanding af den vestsvenske og den danske ynglebestand sted, hvilket da også var at forvente på grund af den ringe afstand mellem de to yngleområder. Sandsynligvis er den nuværende danske ynglebestand en udløber af den vestsvenske. De 5 norske fund er alle af ikke-yngledygtige fugle. For de 3 hollandske og det belgiske fund gælder det samme. Imidlertid er den ene fugl fra England i dec. yngledygtig, men fundet må vist betragtes som en tilfældighed.

Konklusionen af de danske resultater, der i dag foreligger, må blive, at de danske Svartbage for langt størstedelens vedkommende er standfugle, idet de dog allerede i aug. fra ynglepladserne begynder at sprede sig over kattegatsområdet og de tilgrænsende havområder (Skagerak og bæltområdet). Enkelte fugle kommer dog længere væk, men det drejer sig om så få fugle, at man vist må betragte det mere som en tilfældighed end et retningsbestemt træk. Der synes ikke at være nogen forskel mellem unge og ældre fugles trækbevægelser.

GENMELDINGER AF VESTSVENSKE FUGLE

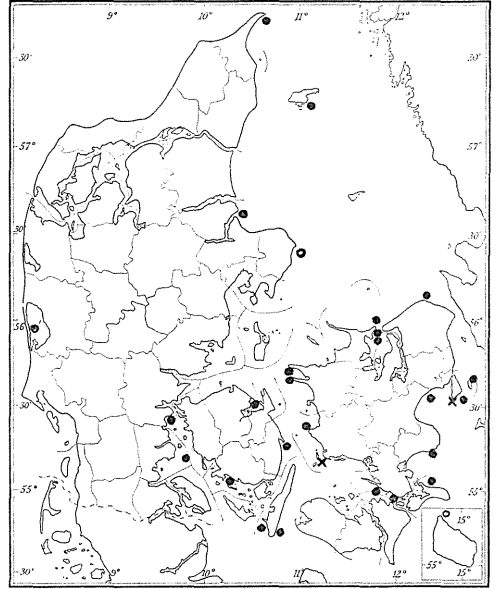
På kort 2 ses fordelingen af de gemeldinger fra Danmark af Svartbage ringmærkede på den svenske vestkyst. Det ses, at fuglene spreder sig over hele landet, med hovedvægten i kattegatsområdet, altså på nogenlunde samme måde som vore hjemlige. 1-årsfuglene ankommer dog for størstepartens vedkommende først i sept.-okt. Det er imidlertid påfaldende, at kun

2 yngledygtige fugle er genfundet her i landet. Dette kunne tyde på, at de yngledygtige vestsvenske fugle ikke trækker, i alle tilfælde kun i meget ringe antal. De samlede vestsvenske ringmærkningsresultater viser, at størsteparten forbliver langs den svenske vestkyst, norske sydkyst og det danske område, og kun få når udenfor Skagerak.



Kort 2. Genfangster i Danmark af i Vestsverige ringmærkede Svartbage. ● = 0—1 år gl., + = 1—2 år gl., ○ = 2—3 år gl., x = ≥ 3 år gl.

Map 2. Recoveries in Denmark of Great Black-backed Gulls ringed in western Sweden. ● = 0—1 year old, + = 1—2 years old, ○ = 2—3 years old, x = ≥ 3 years old.



Kort 3. Genfangster i Danmark af i Østsverige og Finland ringmærkede Svartbage. ● = 0—1 år gl., + = 1—2 år gl., ○ = 2—3 år gl., x = ≥ 3 år gl.

Map 3. Recoveries in Denmark of Great Black-backed Gulls ringed in eastern Sweden and Finland. ● = 0—1 year old, + = 1—2 years old, ○ = 2—3 years old, x = ≥ 3 years old.

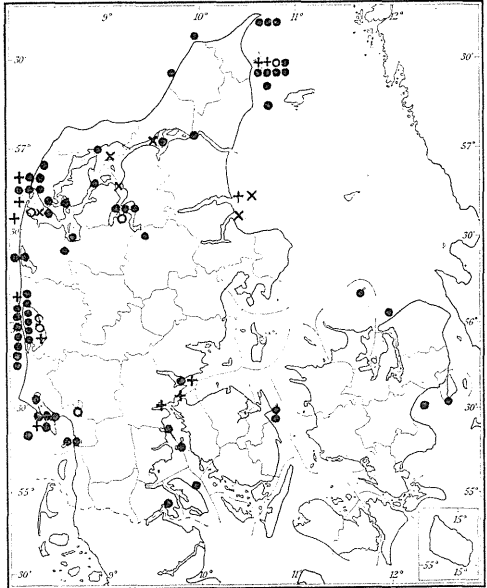
GENMELDINGER AF ØSTERSØFUGLE

Dette drejer sig om svenske fugle ringmærket på østkysten og Gotland, samt finske fugle. På kort 3 ses, hvordan disse fugle for langt størstedelens vedkommende opholder sig i den sydlige del af Danmark. 1-årsfuglene ankommer for hovedpartens vedkommende først i okt. En enkelt yngledygtig fugl er truffet her i juni måned (en gotlandsk fugl genfundet på Bornholm). I alt er 5 yngledygtige fugle truffet her i landet, et forholdsvis stort

antal, tydende på, at denne populations ældre fugle har større tilbøjelighed til at trække end tilfældet er med de 2 foregåendes. De samlede resultater af ringmærkningerne af østersøfuglene viser en forskydning mod syd i østersøområdet om vinteren, men desuden at en del fugle når videre til Holland og England. Unge finske Svartbage synes desuden hovedsageligt at oversomme syd for de finske ynglepladser.

GENMELDINGER AF NORSKE FUGLE

Af kort 4 ses det, at langt den største del af de norske fugle træffes langs Vestkysten, i Limfjorden og den allernordligste del af Kattegat. De første 1-årsfugle ankommer hertil allerede i aug., selvom størsteparten først kommer i sept., okt. og nov. 1 yngledygtig fugl er genfundet her i juni måned. Ialt er 6 yngledygtige fugle genfanget herfra landet, et meget ringe antal i forhold til antallet af yngre fugle. Aldersfordelingen af de norske Svartbage genmeldt fra Danmark er 71 % 1-årige, 16 % 2-årige, 7 % 3-årige og 6 % mere end 3 år. For de samlede norske genmeldinger er aldersfordelingen 64 %, 15 %, 9 % og 12 %. Dette må tydes således, at det for størstedelen er de ikke-yngledygtige fugle der trækker. Genfangster fra sommermånederne af ikke-yngledygtige fugle viser at en del oversommer her. De samlede norske resultater viser, at fuglene for en dels vedkommende forskydes mod syd indenfor norsk område, men desuden at en stor del trækker længere sydpå helt til Sydengland og Nordfrankrig, en enkelt endog til Spanien.



Kort 4. Genfangster i Danmark af i Norge ringmærkede Svartbage. ● = 0—1 år gl., + = 1—2 år gl., ○ = 2—3 år gl., x = ≥ 3 år gl.

Map 4. Recoveries in Denmark of Great Black-backed Gulls ringed in Norway. ● = 0—1 year old, + = 1—2 years old, ○ = 2—3 years old, x = ≥ 3 years old.

SAMMENFATNING

Stort set opholder de danske fugle sig her i landet hele året rundt. Dertil kommer om efteråret (hovedparten i okt.) en influks af 1-årige skandinaviske fugle, dels på gennemtræk (især norske fugle), men de fleste for at overvintre i vore farvande. Størsteparten af disse skandinaviske fugle ses ikke i perioden før de er yngledygtige, at forlade os, men først når de når deres 5. sommer, trækker de til deres respektive ynglepladser. En del ældre yngledygtige fugle, især fra de nordligste dele af Skandinavien (Norge og Finland),

kommer hertil for at overvintre eller på gennemtræk mod sydligere overvintringsområder. Måske ankommer disse fugle tidligere end de 1-årige, hvilket kunne forklare den iagttagelse mange har gjort, at de første svartbage, der kommer hertil om efteråret, er udfarvede fugle. Materialet er desværre alt for ringe til at kunne bevise dette.

Alt i alt synes de skandinaviske Svartbages trækbevægelser at være meget lig de af OLSSON (1958) fundne for de skandinaviske Sølvmåger.

SUMMARY IN ENGLISH

The Great Black-Backed Gull (Larus marinus L.) in Denmark.

Since 1950 the Great Black-backed Gull has been breeding on the island of Laesø, Kattegat. Since the discovery of the first nest the population has increased and it is now also found breeding in small numbers on some other Danish islands.

There are 77 recoveries of birds ringed in Denmark (mostly birds from Laesø) of which 63 are from Denmark, 4 from Sweden, 5 from Norway, 3 from Holland, one from Belgium and one from England. The distribution of the Danish recoveries is shown on map I. It is seen that the Danish Great Black-Backed Gulls largely stay within Danish waters although a few stragglers may reach further south. Two adult Danish birds have been recovered in Sweden in April suggesting a mixing of the two populations. It is supposed that the Danish population originates from western Sweden.

The following investigation is based on birds ringed in Sweden, Finland and Norway which have been recovered in Denmark. On map 2 birds ringed in western Sweden are shown. The similarity between this and the Danish population is evident. The birds only seem to spread over the Kattegat-, Skagerrak- and Belt-area as does the Danish population.

On map 3 the recoveries of birds ringed in eastern Sweden, Gotland and Finland are shown. These birds rarely get outside the Baltic Sea and the Belt area. Most Finnish birds do not return to their breeding grounds until the third year of age.

Completely different is the distribution of the Norwegian birds (map 4). They are exclusively found in northern and western Jutland. These are birds which either pass by on their way to wintering grounds south of Denmark or birds wintering in Danish waters. The adult birds seem less migratory than the immature.

Recoveries of Swedish, Finnish and Norwegian non-breeding birds are common in Denmark in the summer and it seems as if a large proportion of the non-breeding birds wintering here will stay until they have reached maturity (3 years).

All in all the migration of the Scandinavian populations seems very similar to that of the Scandinavian Herring Gulls as found by Olsson (1958).

The mortality of Danish Great Black-backed Gulls seems bigger than the mortality of Danish Herring Gulls found by Paludan (1951).

LITTERATUR

- ADELHOLT, E., 1958: Genfangster i Danmark 1900—1955 af fugle ringmærkede i udlandet. — D. O. F. T. **52**: 229—234.
- CHRISTIANSEN, A., 1944: Fugletrækket ved Jordsand. D. O. F. T. **38**: 155.
- Göteborg Museum Årstryck 1956—1959.
- HICKEY, J., 1952: Survival studies of banded birds. Department of the Interior, Fish and Wildlife Service, Special scientific report. Wildlife **15**: 1—177.
- LARSEN, A. og F. BOLT JØRGENSEN, 1955: Svartbagen (*Larus marinus* L.) som ynglefugl på Saltholm. — D. O. F. T. **49**: 136—138.
- OLSSON, V., 1958: Dispersal, Migration, Longevity and Death Causes of *Strix aluco*, *Ardea cinerea* and *Larus argentatus*. — Acta Vertebratica **1**: 85—189.
- PALUDAN, K., 1951: Contributions to the Breeding Biology of *Larus argentatus* and *Larus fuscus*. — Vidensk. Medd. fra Dansk Naturh. Fore. **114**: 1—128.
- PETERSEN, E. & N. O. PREUSS, 1959: Tilføjeser og rettelser til listen over genfangster i Danmark af fugle ringmærkede i udlandet. — D. O. F. T. **53**: 220—240.
- SALOMONSEN, F., 1953: Fugletrækket og dets gåder. — København.
- STERNA, 1956—1961: **2**, part 1, part 5, **3**, part 4, part 7 og **4**, part 5.

Modtaget 19. juli 1962.

BERTEL BRUUN, Skjoldagervej 82, Gentofte.